

Το τσακάλι πρωταγωνιστεί σε παραμύθια και τίτλους μυθιστορημάτων στην παγκόσμια λογοτεχνία. Κατείχε ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην αρχαία Αιγυπτιακή θρησκεία. Ο θεός Ανούβης εμφανίζεται πολλές φορές σαν τσακάλι και άλλοτε με ανθρώπινο σώμα και κεφάλι τσακαλιού. Ο Ανούβης ήταν ψυχοπομπός, η θεότητα δηλαδή που μετέφερε τους νεκρούς στον άλλο κόσμο. Αυτό δείχνει το πόσο καλά γνώριζαν την πτωματοφαγία του θηλαστικού. Στην ελληνική μυθολογία συνδέεται με τον θεό Ερμή και τον Κέρβερο, ενώ δε λείπουν και οι αναφορές του στη σύγχρονη λογοτεχνία όπου συνήθως παρομοιάζεται με την πονηριά και την εξυπνάδα.

Τσακάλι (*Canis aureus*)

Τρώας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἷ τὸ πάρος περ φυζακινῆς ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν, αἶ τε καθ' ὕλην **θῶων** παρδαλίων τε λύκων τ' ἦϊα πέλονται αὐτως ἡλάσκουσαι ἀνάγκιδες, οὐδ' ἔπι χάρμη·

Να έρθουν οι Τρώες ως τα δικά μας καράβια, αυτοί που πρωτίτερα έμοιαζαν με δειλά ελάφια που μέσα στο δάσος γίνονται τροφή στα **τσακάλια**, στις λεοπαρδάλεις και στους λύκους, δίχως σκοπό τρέχοντας από εδώ και από εκεί, χωρίς δύναμη και όρεξη για πόλεμο...

Ραψωδία Ν, Ομήρου Ιλιάδα.

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Νάσος Ναλμπάντης

Το «χρυσό τσακάλι» (*Canis aureus*) ή αλλιώς «τσακάλι το κοινό» ανήκει στην οικογένεια των κυνοειδών. Με μέγεθος σώματος περίπου 60-120 εκατοστά, είναι λίγο μεγαλύτερο από την αλεπού (*Vulpes vulpes*), που αποτελεί επίσης συγγενικό είδος.

Τα ενήλικα τσακάλια έχουν ύψος ώμου 35-50cm ανάλογα με το φύλο. Το σωματικό βάρος κυμαίνεται από 8-13kg, συνήθως, με το αρσενικό να είναι βαρύτερο. Το χρώμα του τριχώματος ποικίλει ανάλογα με την περιοχή και την εποχή, το βασικό όμως είναι χρυσό-καφετί, με σκουρόχρωμη πλάτη, μίξη μαύρου-γκρι και καφέ και ανοιχτόχρωμη κοιλιά, συνήθως πυρόξανθη ή λευκή. Η ουρά του είναι σχετικά κοντή, όχι ιδιαίτερα φουντωτή, με μαύρη άκρη, που την κρατάει ανάμεσα στα πό-

δια του όταν τρέχει. Τα ζώα αλλάζουν τρίχωμα δύο φορές το χρόνο, μία την άνοιξη και μία το φθινόπωρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να έχουν πιο πλούσια και πιο όμορφη γούνα το χειμώνα.

Το τσακάλι είναι ο καιροσκοπός της φύσης. Η διατροφή του αποτελείται κατά το ήμισυ από κρέας ζώων, μεταξύ αυτών και πτώματα και το υπόλοιπο της τροφής του έχει φυτική προέλευση. Γι αυτό το λόγο ανήκει στα παμφάγα ζώα. Είναι μέγας κυνηγός ποντικών, μειώνοντας τα επιζήμια αυτά ζώα. Έτσι λειτουργεί ως ρυθμιστής των τρωκτικών. Τα τσακάλια είναι περιστασιακοί συλλέκτες κάθε είδους τροφής και όχι καθαροί σαρκοφάγοι-θηρευτές. Λαγοί, ποντικοί, σαύρες, σαλιγκάρια, αμφίβια μικρού ή μεσαίου μεγέθους πουλιά, αυγά, αλλά και καρποί

είναι μέσα στο διαιτολόγιό τους. Ακόμη, διερευνούν τροφή ανάμεσα στα σκουπίδια που βρίσκουν γύρω από τα χωριά, καταναλώνουν ψόφια ζώα, υπολείμματα ζωοτροφικών μονάδων.

Παρόλο που συνήθως παρατηρείται να κυνηγάει μόνο του, δεν είναι λίγες οι φορές που κυνηγά σε μικρές αγέλες, ομάδες 2-5 ατόμων, κάτι που αυξάνει σημαντικά το ποσοστό επιτυχίας της θήρευσης.

Σημαντικό του πλεονέκτημα, στην προσπάθεια εύρεσης τροφής, αποτελούν οι πολύ ανεπτυγμένες αισθήσεις ακοής και όσφρησης που διαθέτει, γεγονός που το βοηθάει στο να μπορεί να εντοπίζει μικρά θηράματα μέσα στην πυκνή βλάστηση.

Οι αναφορές για ζημιές που έχουν προκληθεί από τσακάλια είναι σπάνιες. Λόγω του ομορτυνιστικού του χαρακτήρα στην επιλογή τροφής αλλά και του μικρού του μεγέθους, πολύ σπάνια θα καταφέρει να επιτεθεί σε κάποιο κτηνοτροφικό ζώο. Κάποιες καταγεγραμμένες περιπτώσεις έχουν να κάνουν με νεογέννητα ή άρρωστα ζώα που έχουν απομακρυνθεί από το κοπάδι.

Η ύπαρξη σκύλων φύλαξης λειτουργεί σχεδόν πάντοτε αποτρεπτικά στην πρόκληση τέτοιων ζημιών, ενώ οι όποιες ζημιές προκληθούν, καλύπτονται ασφαλίστικα από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων.

Μία άλλη κοινωνική ομάδα που ενίοτε έρχεται σε σύγκρουση με το τσακάλι είναι οι κυνηγοί, κυρίως λόγω της αντίληψης που επικρατεί, ότι με το τσακάλι έχουν κοινά θηράματα, χωρίς όμως αυτό να έχει ποτέ αποδειχτεί επιστημονικά.

Το ζευγάρι των τσακαλιών στην Ευρώπη ξεκινά από τον Ιανουάριο μέχρι το Μάρτιο. Οι ερωτοτροπίες διαρκούν περίπου ένα μήνα. Τα τσακάλια είναι συνήθως μονογαμικά. Πριν την αναπαραγωγή, το ζευγάρι περιπολεί και μαρκάρει την περιοχή του. Τα μικρά γεννιούνται ύστερα από δύο μήνες κύησης, συνήθως τον Απρίλιο και το Μάιο.

Σε κάθε γέννα η θηλυκιά μπορεί να φέρει στον κόσμο από 1-9 νεογνά, συνήθως όμως γεννά από 2-4. Τα μικρά απογαλακίζονται μετά από δύο με τρεις μήνες. Τα μικρά παραμένουν με τους γονείς τους

μέχρι να ωριμάσουν σεξουαλικά, αυτό συμβαίνει σε ηλικία 11 μηνών και μετά διασπείρονται, πρώτα τα αρσενικά και μετά τα θηλυκά. Μέχρι τότε, το ζευγάρι μαζί με τους απογόνους του αποτελούν μια αγέλη.

Πολύ σπάνια καταφέρνουν να φτάσουν όλοι οι απόγονοι σε ηλικία αναπαραγωγής και το ποσοστό επιτυχούς κυοφορίας παραμένει δυστυχώς σχετικά μικρό. Τα θηλυκά μπορούν να γίνουν μύτερες συνήθως μέχρι τα οκτώ τους χρόνια.

Τα τσακάλια στη φύση ζουν συνήθως 7 με 9 χρόνια, όμως έχουν καταγραφεί περιπτώσεις τσακαλιών που έζησαν μέχρι και 16 χρόνια.

Δεν υπάρχει πιο παρεξηγημένο θηλαστικό στην ελληνική ύπαιθρο. Ο απόλυτος καθαριστής και σκουπιδιάρης της φύσης θεωρήθηκε επιζήμιο ζώο και κυνηγήθηκε. Μέχρι το 1990 το τσακάλι συμπεριλαμβανόταν στα επιβλαβή είδη.

Το τσακάλι κυνηγήθηκε έντονα την περίοδο 1974 - 1980 οπότε και σύμφωνα με επίσημα στοιχεία σκοτώθηκαν πάνω από **9.000** άτομα ! Θα έπρεπε φυσικά να συζητηθεί πολύ σοβαρά το τί είναι επιζήμιο και για ποιόν, στη φύση όλα έχουν θέση και ρόλο.

Η μεγαλύτερη όμως αδικία είναι, ότι στις μέρες μας το επίσημο καθεστώς για το τσακάλι δεν είναι ξεκάθαρο. Ωστόσο όπως αναφέρεται στο «Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών Ζώων της Ελλάδας», το τσακάλι συγκαταλέγεται πλέον ανάμεσα στα κινδυνεύοντα ζώα της ελληνικής πανίδας (Γιαννάτος 2009), δεν θεωρείται προστατευόμενο είδος αλλά ούτε και θηρεύσιμο από την ελληνική νομοθεσία ενώ δεν εξασφαλίζεται κάποιο καθεστώς προστασίας του από την ΕΕ. Όλα αυτά είναι επόμενο να συντελούν στην μείωση του πληθυσμού του.

Η φωνή του ακουγόταν το σούρουπο σε όλη την Ελληνική ύπαιθρο, όμως η θανάτωσή του ως επιζήμιο, η μείωση του ζωτικού χώρου, τα δηλητηριασμένα δολώματα και πολύ πιθανό ασθένειες μείωσαν τον πληθυσμό σε σημείο σχεδόν αφανισμού. Το όμορφο και πανέξυπνο θηλαστικό τα τελευταία χρόνια ανακάμπτει και πρέπει να προστατευτεί, διότι αποτελεί μοναδικό και αναπόσπαστο κομμάτι της αλυσίδας της φύσης αλλά και φυσικό καθαριστή.

Τα τελευταία χρόνια ξανάκουσα το χαιρετισμό της νύχτας από τα τσακάλια. Τα ουρλιαχτά τους μού αναπτέρωσαν τις ελπίδες για μία συνάντηση. Πολλές φορές

έμεινα μετά τη δύση του ηλίου με την ελπίδα να τα δω. Δύο, τρεις φορές τα είδα από μακριά αλλά χάθηκαν στους πυκνούς θάμνους και δεν μου έδωσαν τις φωτογραφίες που θα ήθελα.

Έχοντας αρχίσει να απογοητεύομαι, στο τέλος μιας φωτογράφισης μετά τη δύση του ήλιου στο Δέλτα του Έβρου, παρατηρώντας ένα κοπάδι από αγελάδες να εκμεταλλεύονται το τελευταίο φως της ημέρας, νάτο! Ανάμεσα στο κοπάδι των μεγάλων φυτοφάγων, αναζητώντας κάποια ευκαιρία ή κάλυψη, ένα ενήλικο και φανερά υγιέστατο τσακάλι. Το σάστισμα αμοιβαίο και μετά από κάποια φωτογραφικά καρέ ο χρυσός φίλος έφυγε. Είχα επιτέλους δύο τρεις ωφέλιμες πόζες... Αργότερα στο σπίτι, όσο κοιτούσα τις φωτογραφίες του τσακαλιού στον υπολογιστή, τόσο χαιρόμουν και ένιωθα ότι οι ατελείωτες ώρες αναζήτησης άξιζαν τον κόπο.

Μέρες μετά και ενώ η χρονιά είχε αλλάξει, μετά από πολλές βροχερές μέρες, επιτέλους ήλιος. Δεν θα άφηνα αυτή τη μέρα να πάει χαμένη. Οι δρόμοι στο Δέλτα του Έβρου ήταν γεμάτοι νερά και λάσπη και η προσέγγιση δύσκολη λόγω των προηγούμενων βροχοπτώσεων.

Λίγα πουλιά ήταν κοντά στο δρόμο και γενικά σε σημεία πρόσβασης ώστε να μου χαρίσουν μια καλή φωτογραφία, τα περισσότερα στο κέντρο της λίμνης Δράνας, εκεί δημιουργούσαν μία ωραία εικόνα, ένα τεράστιο σμήνος χιλιάδων κύκνων. Μια ευχάριστη συνάντηση με ένα παρατηρητή πουλιών, κουβεντούλα και ανταλλαγή πληροφοριών.

Αποχαιρετώντας τον φίλο παρατηρητή και λίγο πριν πάρω την απόφαση να γυρίσω πίσω βλέπω μία καφέ σιλουέτα να τριγυρνά. Ένας παλιός φίλος, μέρα μεσημέρι να ψάχνει. Τον πλαισιώνουν χουλιαρομύτες, κουρούνες και ένας καλαμόκιρκος. Το χρυσό τσακάλι βουτά στα νερά, ψάχνει, πηγαίνει και έρχεται, με αγνοεί. Τι πιο τέλειο; Τα καρέ συνεχόμενα, σχεδόν κινηματογραφικά. Μοναδικές στιγμές, αδρεναλίνη, χαρά και ένταση με πλημμυρίζουν. Μόνο όταν δεν νιώθει πίεση το τσακάλι, σαν νυκτόβιο θηλαστικό, βγαίνει μέρα για τροφή.

Τι να πω; Λατρεύω το κάθε δευτερόλεπτο, ζω, φωτογραφίζω και ελπίζω αύριο η κόρη μου να βλέπει τέτοιες σκηνές στην χώρα μας, που να θυμίζουν την βιοποικιλότητα της «Μαύρης Ηπείρου».

